



مرداد ۱۴۰۴

گزارش تجارت خارجی استان گیلان با اتحادیه اوراسیا

(سال ۱۴۰۳)



مرکز پژوهش اتاق بازرگانی گیلان



رشت - بلوار ولیعصر - شماره ۶۷۴ - کدپستی ۴۱۶۹۷-۶۶۵۴۸

۰۱۳-۳۳۷۵۷۰۳۷-۸

www.iccimguil.ir



بسم الله الرحمن الرحيم
شناسنامه

عنوان
گزارش تجارت خارجی استان گیلان با اتحادیه اوراسیا (سال ۱۴۰۳)
تهیه و تنظیم: مرکز مطالعات و پژوهش‌های اتاق گیلان کارشناسان: دکتر محمدرضا تقی‌زاده جورش‌ری - مهرناز شرافت انتشاردهنده: روابط عمومی اتاق گیلان
مرداد ۱۴۰۴
آدرس: رشت - بلوار ولیعصر - شماره ۶۷۴ - کدپستی ۴۱۶۹۷-۶۶۵۴۸ ۰۱۳۳۷۵۷۰۳۷-۳۸ guilanccima@gmail.com www.iccimguil.ir 
صاحب امتیاز: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان
استفاده از مطالب این گزارش با ذکر منبع بلامانع است.



۱- مقدمه

استان گیلان، نگینی سبز در شمال ایران، به واسطه موقعیت جغرافیایی استثنایی خود، پتانسیل عظیمی برای توسعه صادرات غیرنفتی کشور دارد. قرار گرفتن در حاشیه دریای خزر، همسایگی با جمهوری آذربایجان، نزدیکی به بازار وسیع اوراسیا، مزایای کشاورزی و ساحلی چشمگیر، بهره‌مندی از بنادر مهم، منطقه آزاد تجاری و منطقه ویژه اقتصادی، و نیز برخورداری از نیروی انسانی توانمند و تحصیل کرده، همگی دست به دست هم داده‌اند تا گیلان به یک قطب کلیدی در عرصه تجارت خارجی ایران تبدیل شود. محصولات منحصربه‌فرد و باکیفیت استان از جمله برنج، چای، زیتون، گیاهان دارویی، بادام‌زمینی، فندق، سبزیجات، کیوی، آبنیان و صنایع دستی، نه تنها نشان‌دهنده تنوع و غنای تولیدات گیلان هستند، بلکه فرصت‌های صادراتی قابل توجهی را نیز پیش روی فعالان اقتصادی قرار می‌دهند. سابقه تاریخی گیلان به‌عنوان مرکز تجارت با فدراسیون روسیه و سایر کشورهای عضو اتحادیه اقتصادی اوراسیا که قدمت آن به سده‌های گذشته باز می‌گردد، گواهی بر نقش ویژه این استان و بنادر آن به‌عنوان یک پل ارتباطی حیاتی بین ایران و قاره اروپا است. علاوه بر موقعیت جغرافیایی و ظرفیت‌های تولیدی، اشتراکات سیاسی، آشنایی با فرهنگ تجاری و سازوکارهای اداری کشورهای عضو اتحادیه اوراسیا، مزیت رقابتی دیگری برای گیلان محسوب می‌شود. این عوامل، زمینه را برای گسترش تعاملات تجاری (صادرات و واردات) با این کشورها هموارتر می‌سازند. موافقت‌نامه تجارت آزاد بین ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا، با صفر شدن تعرفه گمرکی برای بیش از ۸۷ درصد کالاها، فرصتی بی‌نظیر را برای شرکت‌های تولیدی و صادراتی کشور فراهم آورده است تا ضمن غلبه بر چالش‌های ناشی از این موافقت‌نامه، توان رقابتی خود را در بازار اوراسیا ارتقا بخشند. تعامل فعال با اتحادیه اقتصادی اوراسیا، ایران را در مسیر ایجاد زمینه‌های لازم برای تجارت ترجیحی و همگرایی اقتصادی با کشورهای عضو قرار داده و می‌تواند به‌عنوان موتور محرک برای نفوذ تولیدات ملی در کشورهای شمال دریای خزر عمل کند.

با توجه به اهمیت اوراسیا به‌عنوان یک بازار هدف استراتژیک برای ایران، درک دقیق نیازهای این بازار در قالب کالاهای صادراتی و وارداتی، امری ضروری است. به همین منظور، گزارش تجارت خارجی استان گیلان با پنج کشور عضو اتحادیه اوراسیا در سال ۱۴۰۳، با استناد به آمار رسمی گمرک جمهوری اسلامی ایران تدوین شده است. هدف اصلی این گزارش، ارائه تصویری جامع و دقیق از مبادلات تجاری گمرکات گیلان با این کشورها، شناسایی فرصت‌ها و چالش‌های موجود، و در نهایت، کمک به توسعه هدفمند مبادلات تجاری استان به‌عنوان دروازه صادرات غیرنفتی ایران به اوراسیا است. در این راستا می‌توان با تکیه بر پتانسیل‌های موجود و برنامه‌ریزی دقیق، نقش گیلان را به‌عنوان یک محور راهبردی در توسعه روابط تجاری ایران با کشورهای همسایه و منطقه اوراسیا، بیش از پیش تقویت نمود. این امر نه تنها به رونق اقتصادی استان کمک خواهد کرد، بلکه در سطح ملی نیز به افزایش درآمدهای ارزی و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید منجر خواهد شد.



۲- اتحادیه اقتصادی اوراسیا

اتحادیه اقتصادی اوراسیا (EAEU)^۱ به عنوان یک سازمان بین‌المللی با شخصیت حقوقی بین‌المللی، در تلاش است تا ادغام اقتصادی منطقه‌ای را تسهیل کند. هدف اصلی این اتحادیه، ایجاد یک فضای واحد اقتصادی است که در آن حرکت آزاد کالا، سرمایه، خدمات و نیروی کار بین کشورهای عضو امکان‌پذیر باشد. این چشم‌انداز بلندپروازانه، با هدف توسعه بازار مشترک و ایجاد بستری برای رشد اقتصادی و بهبود استانداردهای زندگی در کشورهای عضو دنبال می‌شود. یکی از مزایای کلیدی ادغام اقتصادی در چارچوب اتحادیه اقتصادی اوراسیا، کاهش هزینه‌های حمل‌ونقل مواد خام است. با تسهیل تجارت و حذف موانع غیرضروری، قیمت کالاها کاهش یافته و این امر به نفع مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان خواهد بود. علاوه بر این، اتحادیه اقتصادی اوراسیا در تلاش است تا با ترویج رقابت سالم در بازار مشترک، نوآوری و کارایی را تشویق کند. سیاست‌های مشترک در زمینه‌های کلیدی مانند کشاورزی، انرژی، فناوری و حمل‌ونقل، از جمله ابزارهای مهمی هستند که اتحادیه اقتصادی اوراسیا برای دستیابی به اهداف خود به کار می‌گیرد. این سیاست‌ها، به منظور هماهنگ‌سازی مقررات و ایجاد بستری برابر برای رقابت طراحی شده‌اند. با این حال، اتحادیه اقتصادی اوراسیا هنوز در حال تکامل و تحول است و چالش‌های متعددی پیش روی آن قرار دارد. مسائلی مانند اختلافات سیاسی بین کشورهای عضو، عدم هماهنگی در سیاست‌های اقتصادی و موانع غیرتعرفه‌ای همچنان به عنوان موانعی بر سر راه ادغام کامل اقتصادی در این منطقه سایه افکنده‌اند. با این همه، موفقیت نهایی این اتحادیه به توانایی کشورهای عضو از جمله ایران در غلبه بر چالش‌ها و همکاری مؤثر برای دستیابی به اهداف مشترک بستگی دارد. چنانکه موافقت‌نامه تجارت آزاد میان جمهوری اسلامی ایران، اتحادیه اقتصادی اوراسیا و کشورهای عضو آن در ۴ دی‌ماه ۱۴۰۲ (برابر با ۲۵ سپتامبر ۲۰۲۳) در سنت پترزبورگ روسیه به امضای وزیر صمت ایران، رئیس هیأت مدیره کمیسیون اقتصادی اوراسیا، معاون نخست‌وزیر ارمنستان، معاون نخست‌وزیر بلاروس، معاون نخست‌وزیر قزاقستان، معاون اول رئیس کابینه وزیران جمهوری قرقیزستان و معاون نخست‌وزیر روسیه رسید. با تصویب و اجرایی شدن توافق‌نامه از ۲۵ اردیبهشت ۱۴۰۴، حدود ۸۷ درصد از کد تعرفه‌های کتاب تعرفه برای شرکت‌ها و صادرکنندگان ایرانی مشمول تعرفه صفر شده و مابقی دارای تعرفه ترجیحی یا عدم تغییر در تعرفه است:

- از بین ۸,۸۵۹ ردیف کد تعرفه هشت رقمی، ۸,۰۰۰ مورد مشمول تعرفه صفر می‌شود.
- ۷۹۵ کد تعرفه مشمول عدم تخفیف در تعرفه است.
- ۴۲ قلم کالا هم مشمول تعرفه ترجیحی تا حد معین (اعمال سهمیه) است.

^۱ The Eurasian Economic Union



در مقابل، برای صادرات کشورهای عضو اوراسیا نیز حدود ۸۱۹ کد تعرفه مشمول عدم تخفیف حقوق ورودی و ۲۱ قلم کالا شامل تعرفه ترجیحی تا حد معین (اعمال سهمیه) و مابقی کدهای تعرفه حدود (۸,۰۰۰ قلم) از میان ۸,۸۵۹ ردیف کد هشت رقمی توسط ایران به آن‌ها امتیاز داده شده است.

۳- تجارت خارجی گیلان با کشورهای عضو اتحادیه اوراسیا

استان گیلان به دلیل موقعیت جغرافیایی استراتژیک خود، نقش بسزایی در تسهیل تجارت بین اتحادیه اقتصادی اوراسیا و بازار داخلی ایران ایفا می‌کند. این استان با فراهم آوردن مسیرهای ترانزیتی کارآمد، به طور قابل توجهی هزینه‌های حمل‌ونقل را کاهش داده و دسترسی اعضای اتحادیه شامل فدراسیون روسیه، بلاروس، قزاقستان، ارمنستان و قرقیزستان به بازار ایران را تسهیل می‌نماید.

روند تجارت ایران با کشورهای عضو اتحادیه اوراسیا از سال ۱۳۹۷ تاکنون، نمایانگر بهبود تراز تجاری و افزایش رقابت‌پذیری کالاهای ایرانی است. ۳۰۴۹ درصد از مجموع صادرات ایران به جهان، به کشورهای عضو اتحادیه اوراسیا تعلق دارد. مجموع صادرات ایران به کشورهای عضو اتحادیه اوراسیا از ۱۰۱ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۰ به بیش از ۲ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده و افزایش ۸۲ درصدی را ثبت نموده است. مجموع واردات اعضای اتحادیه اقتصادی اوراسیا در سال ۲۰۲۴، بیش از ۳۲۶ میلیارد دلار و ارزش صادرات ایران به این پنج کشور بیش از ۲ میلیارد دلار بوده که سهم ایران را از بازار گسترده این اتحادیه ۰۶ درصد نشان می‌دهد. همچنین داده‌ها نشان می‌دهند که فدراسیون روسیه با واردات ۱۰۱۲ میلیارد دلاری و سهم ۵۶ درصدی، به لحاظ ارزش مهمترین مقصد صادراتی ایران در بین کشورهای اتحادیه اوراسیا بوده است. پس از روسیه به ترتیب ارمنستان با ۴۸۵ میلیون دلار، قزاقستان با ۲۷۸ میلیون دلار، قرقیزستان با ۱۱۱ میلیون دلار و سرانجام بلاروس با ۲۱ میلیون دلار در رتبه‌های بعدی واردکنندگان کالا از گمرکات ایران قرار گرفته‌اند.

استان گیلان در سال ۱۴۰۳ نقش مهمی در صادرات ایران به اتحادیه اقتصادی اوراسیا ایفا کرده است. بر اساس آمار، مجموعاً ۴۹۷ میلیون دلار کالا به وزن ۹۹۴ هزارتن از سه گمرک آستارا، منطقه آزاد تجاری انزلی و منطقه آزاد تجاری حسن‌رود به این اتحادیه صادر شده است. این حجم از صادرات نشان می‌دهد که سهم گمرکات استان گیلان از کل صادرات کشور به اتحادیه اقتصادی اوراسیا بیش از ۲۴ درصد است که رقمی قابل توجه به شمار می‌رود. از سوی دیگر، از مجموع صادرات ۷۶۹ میلیون دلاری استان در سال ۱۴۰۳، سهم اعضای اتحادیه اقتصادی اوراسیا بیش از ۶۴ درصد محاسبه شده است.

در میان گمرکات استان، گمرک آستارا با صادرات بیش از ۶۹۰ هزارتن کالا به ارزش ۳۷۷ میلیون دلار، فعال‌ترین گمرک در زمینه صادرات به کشورهای عضو اتحادیه اقتصادی اوراسیا بوده است. به عبارت دیگر،

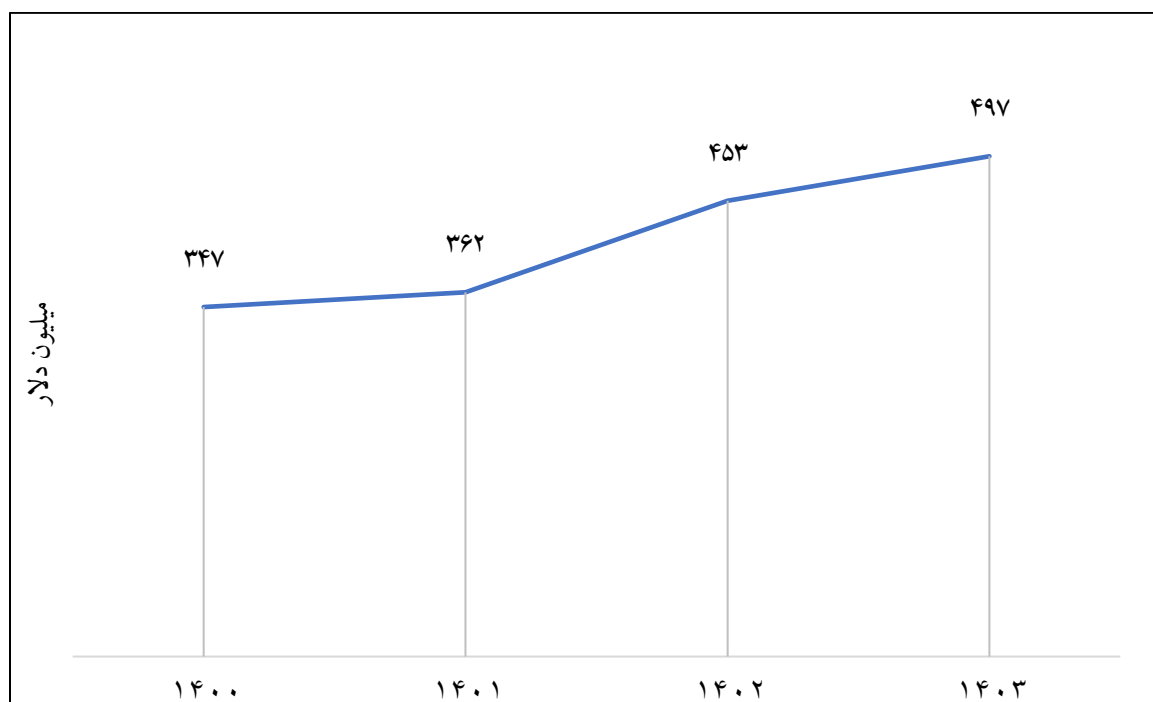
بیش از ۷۵ درصد از سهم صادرات گمرکات استان گیلان به این اتحادیه، به گمرک آستارا تعلق دارد. این آمار نشان‌دهنده اهمیت ویژه گمرک آستارا در تسهیل تجارت بین ایران و کشورهای اوراسیا است.

جدول ۱- صادرات به اتحادیه اوراسیا به تفکیک گمرکات گیلان.

ردیف	نام گمرک	وزن خالص (هزارتن)	ارزش (میلیون دلار)	سهم (درصد)
۱	آستارا	۶۹۰	۳۷۷	۷۵
۲	منطقه آزاد تجاری انزلی	۲۲۵	۱۱۸	۲۴
۳	منطقه آزاد تجاری حسن‌رود	۷۹	۲	۱
۴	منطقه ویژه اقتصادی بندر آستارا ^۱	-	-	-
جمع		۹۹۴	۴۹۷	۱۰۰

منبع: مرکز پژوهش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان.

از سوی دیگر، روند صادرات از گمرکات استان به اتحادیه اوراسیا از ۳۴۷ میلیون دلار در سال ۱۴۰۰، به ۴۹۷ میلیون دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده و روند صعودی را تجربه نموده است.



نمودار ۱- روند صادرات گیلان به کشورهای عضو اتحادیه اوراسیا طی سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۳.

منبع: مرکز پژوهش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان.

^۱ طبق آمار رسمی گمرک ج.ا.ایران و استعلام صورت گرفته از دفتر آمار و پردازش اطلاعات گمرک ج.ا.ایران، در دوازده ماه سال ۱۴۰۳، هیچگونه صادراتی از گمرک منطقه ویژه اقتصادی بندر آستارا انجام نشده است.



مجموع واردات ایران از کشورهای عضو اتحادیه اوراسیا از ۱.۷ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۰ به ۱.۵ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده و کاهش ۱۱.۷ درصدی را ثبت نموده است. مجموع صادرات اعضای اتحادیه اقتصادی اوراسیا در سال ۲۰۲۴، بیش از ۴۹۴ میلیارد دلار و ارزش واردات ایران از این پنج کشور بیش از ۱.۵ میلیارد دلار بوده که سهم ایران را از ظرفیت تأمین کنندگی این اتحادیه، ۰.۳ درصد نشان می‌دهد. همچنین، داده‌ها نشان می‌دهند که فدراسیون روسیه با صادرات ۱.۳ میلیارد دلاری و سهم ۸۷ درصدی، به لحاظ ارزش مهمترین تأمین کننده تقاضای بازار ایران در بین کشورهای اتحادیه اوراسیا بوده است. پس از روسیه به ترتیب قزاقستان با ۶۱ میلیون دلار، ارمنستان با ۵۵ میلیون دلار، بلاروس با ۴۰ میلیون دلار و قرقیزستان با ۳ میلیون دلار در رتبه‌های بعدی صادر کنندگان کالا به کشور قرار گرفته‌اند.

بر اساس آمار، مجموعاً ۴۱۳ میلیون دلار کالا به وزن ۴۳۵ هزار تن از چهار گمرک آستارا، منطقه آزاد تجاری انزلی، منطقه آزاد تجاری حسن‌رود و منطقه ویژه اقتصادی بندر آستارا از این اتحادیه به استان وارد شده است. این حجم از واردات نشان می‌دهد که سهم گمرکات استان گیلان از کل واردات کشور از اتحادیه اقتصادی اوراسیا بیش از ۲۷ درصد است که رقمی قابل توجه به شمار می‌رود. از سوی دیگر، از مجموع واردات ۱.۵ میلیارد دلاری استان در سال ۱۴۰۳، سهم اعضای اتحادیه اقتصادی اوراسیا بیش از ۲۷ درصد محاسبه شده است. در میان گمرکات استان، گمرک منطقه آزاد تجاری انزلی با واردات بیش از ۱۱۸ هزار تن کالا به ارزش ۲۰۹ میلیون دلار، فعال‌ترین گمرک در زمینه واردات از کشورهای عضو اتحادیه اقتصادی اوراسیا بوده است. به عبارت دیگر، بیش از ۵۰ درصد از سهم واردات گمرکات استان گیلان از این اتحادیه، به گمرک منطقه آزاد تجاری انزلی تعلق دارد. این آمار نمایانگر موقعیت استراتژیک و نقش کلیدی منطقه آزاد انزلی در تسهیل و گسترش مبادلات تجاری با کشورهای عضو اتحادیه اوراسیا است. زیرساخت‌های مناسب، مزیت‌های قانونی و موقعیت جغرافیایی این منطقه، آن را به یک قطب مهم وارداتی از کشورهای اوراسیا تبدیل کرده است.

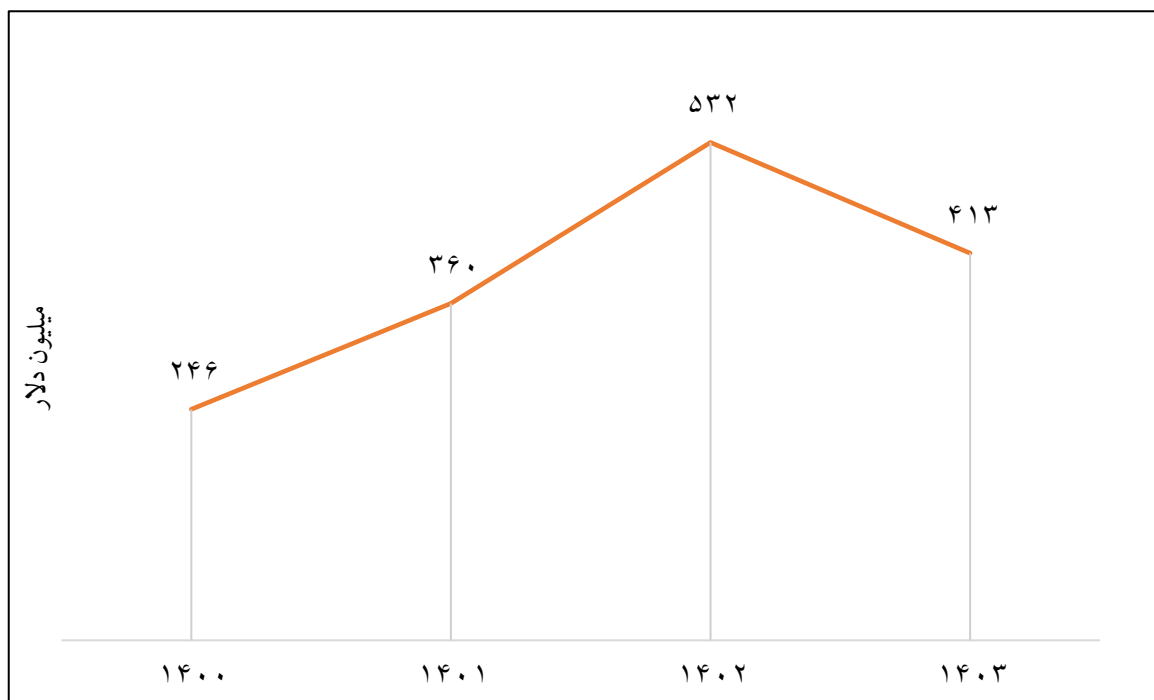
جدول ۲- واردات از اتحادیه اوراسیا به تفکیک گمرکات گیلان.

ردیف	نام گمرک	وزن خالص (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	سهم (درصد)
۱	آستارا	۹۰	۸۵	۲۱
۲	منطقه آزاد تجاری انزلی	۱۱۸	۲۰۹	۵۱
۳	منطقه آزاد تجاری حسن‌رود	۹۶	۴۹	۱۱
۴	منطقه ویژه اقتصادی بندر آستارا	۱۳۱	۷۰	۱۷
	جمع	۴۳۵	۴۱۳	۱۰۰

منبع: مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان.



از سوی دیگر، روند واردات گمرکات استان از اتحادیه اوراسیا طی سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲، روندی صعودی را دنبال نموده و به نقطه اوج خود یعنی ارزش ۵۳۲ میلیون دلار رسیده است. با اینحال، واردات از ۵۳۲ میلیون دلار در سال ۱۴۰۲ به ۴۱۳ میلیون دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده و کاهش چشمگیری را تجربه نموده است.



نمودار ۲- روند واردات گیلان از کشورهای عضو اتحادیه اوراسیا طی سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۳.

منبع: مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان.

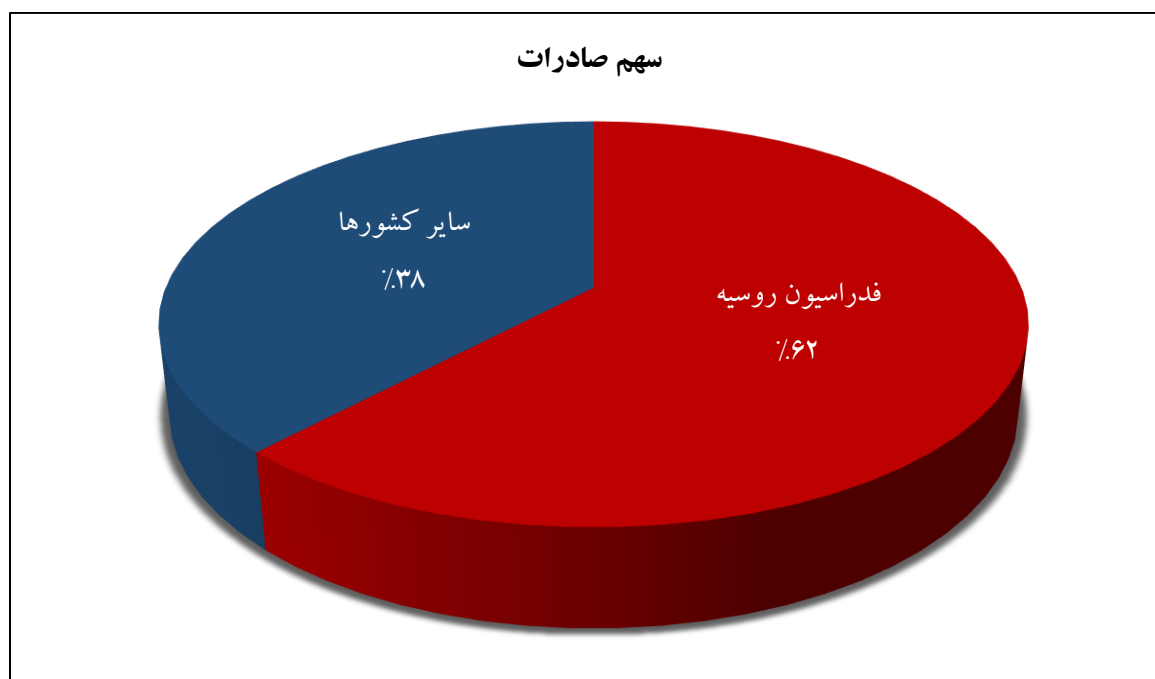
❁ تجارت خارجی گیلان با فدراسیون روسیه

فدراسیون روسیه با جمعیت ۱۴۴ میلیون نفری^۱، نهمین کشور پرجمعیت جهان را تشکیل می‌دهد. تراکم جمعیت روسیه ۹ نفر در هر کیلومتر مربع است که از پایین‌ترین نرخ‌های تراکم جمعیت در جهان به حساب می‌آید. پایتخت روسیه شهر مسکو است که در بخش اروپایی قرار دارد و جمعیت آن حدود ۱۲ میلیون نفر است. روسیه را می‌توان به‌عنوان یک ابرقدرت انرژی توصیف کرد؛ زیرا دارای بزرگترین ذخایر گاز طبیعی جهان، زغال‌سنگ، نفت و نفت شیل در اروپاست. مهمترین ویژگی‌های روسیه تنوع آب و هوایی، زمین‌های حاصلخیز و آب فراوان، معادن غنی، ذخایر بزرگ نفت و گاز، اورانیوم، مس، نیکل، آهن، منیزیم و الماس است. از مجموع صادرات ۷۶۹ میلیون دلاری از گمرکات گیلان به کشورهای هدف، سهم فدراسیون روسیه بیش از ۶۲ درصد بوده و بزرگترین مقصد صادراتی گیلان محسوب می‌شود. تحلیل صورت گرفته، اهمیت فدراسیون

^۱ www.worldometers.info



روسیه را در میان مقاصد صادراتی استان نمایان می‌سازد، به‌طوری‌که از مجموع صادرات ۱.۱۲ میلیارد دلاری کل گمرکات ایران به این کشور، گمرک گیلان با ثبت رقم ۴۸۱ میلیون دلار، سهم قابل قبول ۴۳ درصدی را به خود اختصاص داده است. این رقم نشان می‌دهد گمرکات گیلان نقش اصلی و حیاتی را در تأمین نیازهای تجاری فدراسیون روسیه از طریق ایران برعهده دارند.



نمودار ۳- جایگاه فدراسیون روسیه در میان مقاصد صادراتی گمرکات استان.

منبع: مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان.

مجموع صادرات از گمرکات گیلان به اتحادیه اقتصادی اوراسیا، بیش از ۴۹۷ میلیون دلار بوده و فدراسیون روسیه با سهم ۹۶ درصدی، مهمترین شریک تجاری کشورهای عضو اتحادیه اقتصادی اوراسیا با استان است. با وجود دستاوردهای ارزشمند در توسعه مبادلات تجاری با روسیه به عنوان شریک اصلی در اتحادیه اقتصادی اوراسیا، فرصت‌های گسترده‌تری برای تعمیق همکاری‌های منطقه‌ای در این بلوک اقتصادی وجود دارد. اعضای دیگر این اتحادیه، شامل کشورهای بلاروس، قزاقستان، قرقیزستان و ارمنستان، هر یک ظرفیت‌های منحصر به فردی برای گسترش روابط اقتصادی با ایران دارند. توسعه متوازن و فعال‌تر پیوندهای تجاری با تمامی اعضای اتحادیه نه تنها در راستای منافع ملی و سیاست خارجی کشور است، بلکه می‌تواند مزایای عضویت در این بلوک یکپارچه اقتصادی را به حداکثر برساند. حفظ و تقویت همکاری با روسیه، در کنار سرمایه‌گذاری هدفمند برای کشف ظرفیت‌های محقق‌نشده با سایر شرکای اوراسیایی، می‌تواند به ایجاد شبکه‌ای پایدارتر، متنوع‌تر و پویاتر از روابط اقتصادی در منطقه منجر شود و هم‌افزایی قابل توجهی برای اقتصاد ملی ایجاد کند.



همانطور که جدول شماره ۳ نشان می‌دهد، عمده کالاهای صادراتی از گمرکات استان به فدراسیون روسیه را محصولات کشاورزی و بویژه سبزیجات تازه یا سرد کرده همچون فلفل گلخانه‌ای، سایر میوه‌های تازه همانند کیوی و همینطور گوجه فرنگی تازه یا سرد کرده تشکیل می‌دهند. نگاهی به آمار واردات روسیه در سال ۲۰۲۴ نشان‌دهنده وابستگی شدید این کشور به واردات محصولات کشاورزی است. روسیه در این سال ۲۰۶ میلیون دلار سبزیجات تازه یا سرد کرده وارد نموده و با کسری تجاری ۱۸۷ میلیون دلاری در این حوزه مواجه است. در حال حاضر، چین، ترکیه و ازبکستان مهمترین تأمین کنندگان سبزیجات برای بازار روسیه هستند.

در بخش میوه‌های تازه، روسیه با واردات بیش از ۴۸۷ میلیون دلار و کسری تجاری ۴۸۴ میلیون دلاری، نیازمند واردات گسترده در این زمینه است. همچنین، واردات ۳۹۱ میلیون دلاری گوجه فرنگی تازه یا سرد کرده و کسری تجاری ۳۹۰ میلیون دلاری، فرصت‌های صادراتی بالقوه‌ای را برای تأمین کنندگان این محصول فراهم می‌آورد. در حال حاضر، آذربایجان، چین و ازبکستان اصلی‌ترین صادر کنندگان گوجه فرنگی به روسیه هستند. با توجه به کسری تجاری چشمگیر روسیه در حوزه سبزیجات، میوه‌های تازه و گوجه فرنگی، صادر کنندگان گیلانی می‌توانند با برنامه‌ریزی مناسب و توجه به استانداردهای بازار روسیه، سهم قابل توجهی از این بازار را به‌دست آورند. بهبود کیفیت محصولات، بسته‌بندی مناسب و قیمت رقابتی، در کنار حل مسائل لجستیکی و گمرکی از جمله عوامل کلیدی موفقیت در این بازار خواهد بود.

جدول ۳- عمده کالاهای صادراتی از گمرکات گیلان به روسیه.

ردیف	عمده کالای صادراتی	وزن (تن)	ارزش (دلار)	تأمین کننده عمده محصول
۱	فلفل گلخانه‌ای، تازه یا سرد کرده	۱۱۹,۳۱۷	۵۳,۱۶۳,۲۵۸	چین
۲	کیوی، تازه	۵۲,۶۸۶	۴۵,۱۲۵,۰۵۸	چین
۳	گوجه فرنگی گلخانه‌ای، تازه یا سرد کرده	۲۵,۴۴۳	۲۷,۹۰۲,۲۲۹	آذربایجان
۴	نارنگی تازه یا خشک کرده	۵۶,۶۰۶	۲۴,۴۱۰,۵۹۸	ترکیه
۵	تیزابی بی‌دانه (انگور خشک کرده)	۱۱,۱۱۲	۱۸,۷۲۸,۷۵۳	ازبکستان
۶	پلی‌استیرن غیر قابل انبساط معمولی	۱۳,۲۹۷	۱۸,۵۸۸,۱۳۶	چین
۷	هلو، همچنین شلیل و شفتالو، تازه	۲۱,۴۷۵	۱۵,۰۳۳,۷۴۶	ترکیه
۸	سایر آلبالوها غیر از آلبالوهای ترش تازه	۹,۴۷۵	۱۴,۸۸۵,۳۳۷	ازبکستان
۹	سایر پلی‌استیرن به اشکال ابتدایی قابل انبساط بجز مقاوم در برابر آتش	۱۰,۵۵۸	۱۴,۸۶۸,۶۷۲	چین
۱۰	کاهو کروی (سالادی)، تازه یا سرد کرده	۷۶,۱۴۵	۱۴,۴۹۱,۴۳۹	چین

منبع: مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان.



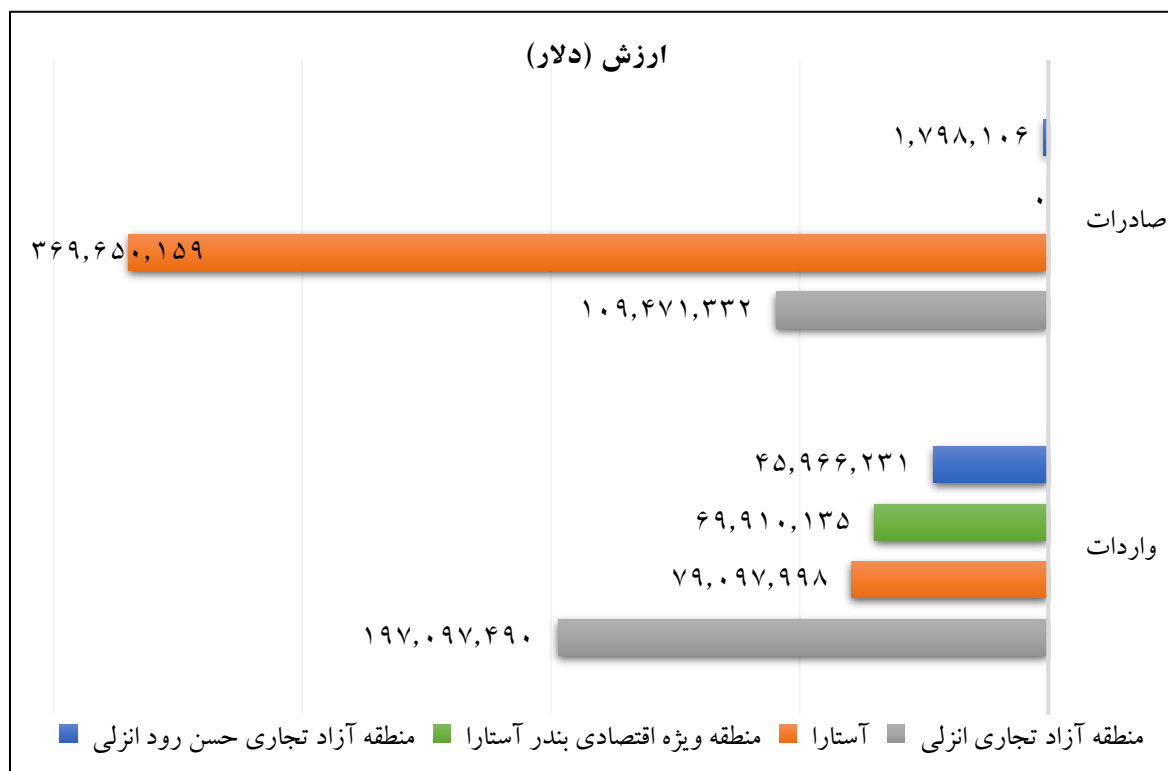
از مجموع واردات ۱.۵ میلیارد دلاری گمرکات گیلان از کشورهای تأمین‌کننده، فدراسیون روسیه با صادرات بیش از ۳۹۲ میلیون دلاری، سهم ۲۶ درصدی از واردات گمرکات استان را به خود اختصاص داده است. این رقم نشان می‌دهد که بیش از یک چهارم واردات گمرکات استان از فدراسیون روسیه انجام می‌پذیرد.

جدول ۴- عمده کالاهای وارداتی گمرکات گیلان از روسیه.

ردیف	عمده کالای وارداتی	وزن (تن)	ارزش (دلار)
۱	چوب اره شده یا ناهمواری گرفته شده از درازا، سمباده خورده یا متصل شده از دو سر به ضخامت بیش از ۶ میلیمتر از تیره کاج به جز ترموچوب	۲۱۵,۴۱۹	۱۲۵,۳۸۷,۴۸۷
۲	اجزاء و قطعات موتورهای وسایط نقلیه هوایی مشمول شماره ۸۴۰۷۱۰	۵۸	۳۸,۴۳۸,۶۱۶
۳	ذرت دامی	۱۰۵,۴۸۶	۳۱,۳۰۰,۹۳۰
۴	اجزاء و قطعات مدارهای مجتمع شده (ای سی ها) الکترونیک	۱۱۹	۲۵,۴۰۷,۲۰۲
۵	عدس به استثنای بذر و دال عدس غلافدار خشک، غلاف کنده، حتی پوست کنده یا لپه شده	۱۵,۹۰۸	۲۲,۸۱۴,۷۷۱
۶	تخته چند لایه، پانل روکش شده و چوب مطبق شده همانند غیر مذکور با لایه‌های به ضخامت نه بیش از ۶ میلیمتر	۲۲,۶۸۵	۱۷,۲۲۶
۷	جو به استثنای بذر	۶۱,۲۲۱	۱۴,۶۸۶
۸	روغن دانه آفتابگردان، روغن گلرنگ یا زعفران کاذب (کارتام)، خام	۱۲,۳۷۵	۱۴,۲۶۶
۹	لاشه و شقه بره، تازه یا سرد کرده	۱,۸۸۳	۱۴,۰۱۴
۱۰	هیدرواکسید پتاسیم (پتاس سوزآور)	۳,۹۱۱	۷,۹۷۳

منبع: مرکز پژوهش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان.

ترکیب کالاهای وارداتی از روسیه به گیلان نیز قابل توجه است. چوب اره شده، اجزاء و قطعات موتورهای وسایط نقلیه هوایی و ذرت دامی، سه قلم کالای اصلی هستند که از طریق گمرکات گیلان از فدراسیون روسیه وارد می‌شوند. هر یک از این موارد، حاکی از جنبه‌ای خاص از نیازهای صنعتی و اقتصادی گیلان و کشور است. واردات چوب اره شده می‌تواند نشان‌دهنده نیاز صنایع چوب و کاغذ گیلان به این ماده اولیه باشد. این امر می‌تواند ناشی از محدودیت منابع جنگلی داخلی یا نیاز به گونه‌های خاص چوب باشد. همچنین، واردات قطعات موتورهای وسایط نقلیه هوایی می‌تواند بیانگر نقش گیلان در تأمین نیازهای صنعت هوانوردی کشور باشد. در نهایت، واردات ذرت دامی برای تأمین نیازهای صنعت دامپروری استان و کشور صورت می‌گیرد.



نمودار ۴- سهم گمرکات گیلان در مبادلات تجاری با روسیه.

منبع: مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان.

تجارت خارجی گیلان با ارمنستان

جمعیت ارمنستان مطابق آخرین سرشماری در سال ۲۰۱۸، ۳,۰۴۵,۱۹۱ نفر است که از این لحاظ در رتبه ۱۳۷ جهان قرار دارد. تراکم جمعیت آن، ۱۰۸ نفر در هر کیلومترمربع است. ۶۴ درصد از مردم ارمنستان شهرنشین هستند. ۹۸ درصد مردم ارمنی، ۲ درصد کرد ایزدی، روس و از اقوام دیگر هستند. خاک، آب و هوا در این کشور شرایط مساعدی را برای کشت و برداشت محصولات کشاورزی فراهم آورده‌اند. این مزیت نسبی سبب شده تا محصولات کشاورزی، میوه‌جات و صیفی‌جات ارگانیک ارمنستان که با کیفیت بالایی تولید می‌شوند، به بازارهای کشورهای اروپایی و آمریکایی صادر گردند. علاوه بر بخش کشاورزی، ارمنستان از ذخایر معدنی غنی نیز بهره‌مند است. طلا، نقره، مس، مولیبدن، روی، آهن، سرب، بوکسیت، بازالت، خاک رس، سنگ آهن و سنگ‌های نیمه‌قیمتی و تزئینی از جمله مهم‌ترین ذخایر معدنی این کشور به شمار می‌روند. این منابع معدنی، پتانسیل بالایی برای توسعه صنایع معدنی و ایجاد ارزش افزوده در اقتصاد ارمنستان دارند. بهره‌برداری صحیح و پایدار از این منابع می‌تواند نقش مهمی در رشد اقتصادی و ایجاد فرصت‌های شغلی در این کشور ایفا نماید. در مجموع، ارمنستان با تکیه بر مزایای طبیعی خود در زمینه کشاورزی و منابع معدنی، می‌تواند به توسعه پایدار و پیشرفت اقتصادی در سال‌های آتی دست یابد.



جدول ۵- عمده کالاهای صادراتی از گمرکات گیلان به ارمنستان.

ردیف	عمده کالای صادراتی	وزن (تن)	ارزش (دلار)	تأمین کننده عمده محصول
۱	رادیاتور مربوط به سیستم حرارت مرکزی	۱۴۳	۴۶۳,۴۸۶	چین
۲	سیم برای سیم‌پیچی از مس	۲۶	۲۷۷,۶۶۷	روسیه
۳	خوراک آماده کپور ماهیان	۳۲۰	۲۵۵,۷۹۸	ایتالیا
۴	ورق ژئوممبران از پلیمرهای اتیلن	۱۱۴	۱۷۲,۱۱۲	ایران
۵	کامپاند پلی اتیلن غیرپودری با وزن مخصوص ۹۴٪ یا بیشتر ویژه روکش سیم و کابل	۱۵۷	۱۵۹,۳۱۱	ایران
۶	سایر، به دست آمده از نوار یا اشکال همانند از پلی اتیلن یا پلی پروپیلن	۶۶	۹۰,۳۲۳	ایران
۷	سایر رادیاتور، با گرم کننده غیر برقی و اجزاء و قطعات آن‌ها، از آهن یا از فولاد غیر مذکور در جای دیگر	۵۹	۸۶,۸۸۱	چین
۸	سایر فرآورده‌ها برای شستشو (از جمله فرآورده‌های کمکی برای شستشو با بسته‌بندی ۵ کیلوگرم و کمتر مناسب استفاده در ماشین‌های شستشو)	۱۴۱	۸۴,۸۸۶	ترکیه
۹	سایر لوازم برای ساختمان که در جای دیگر مذکور نباشد، از مواد پلاستیکی	۱۰۹	۷۷,۵۲۸	روسیه
۱۰	سایر کیسه، کیسه کوچک از پلی اتیلن بجز کیسه خون، کیسه اسپتیک ۵ لایه مقاوم در مقابل نفوذ هوا و اکسیژن	۳۹	۴۶,۰۳۲	ایران

منبع: مرکز پژوهش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان.

ارزش واردات ارمنستان در سال ۲۰۲۴، حدود ۱۷ میلیارد دلار بوده که سهم ۰.۱ درصدی از واردات جهانی و رتبه ۹۲ مجموعه کشورهای واردکننده را به خود اختصاص داده است. در این سال، ایران بیش از ۴۸۵ میلیون دلار صادرات به ارمنستان داشته است. مجموع صادرات از گمرکات گیلان به ارمنستان ۱.۸ میلیون دلار و نسبت به کل صادرات به این کشور ناچیز است. رادیاتور مربوط به سیستم حرارت مرکزی، سیم برای سیم‌پیچی از مس و خوراک آماده کپور ماهیان سه قلم عمده کالای صادراتی از گمرکات استان به این کشور است. با بررسی بازار رادیاتور در ارمنستان که ظرفیتی معادل ۵ میلیون دلار دارد، مشخص می‌شود که کشورهای چین، فدراسیون روسیه، ترکیه و ایران به عنوان اصلی‌ترین تأمین‌کنندگان این محصول در این بازار رقابت می‌کنند. در حوزه سیم‌های مسی مورد استفاده در سیم‌پیچی، ارمنستان بازاری به ارزش ۹ میلیون دلار دارد و بیش از ۲۷۷ هزار دلار از این نیاز از طریق صادرات از گمرکات گیلان تأمین شده است. در این بازار، فدراسیون



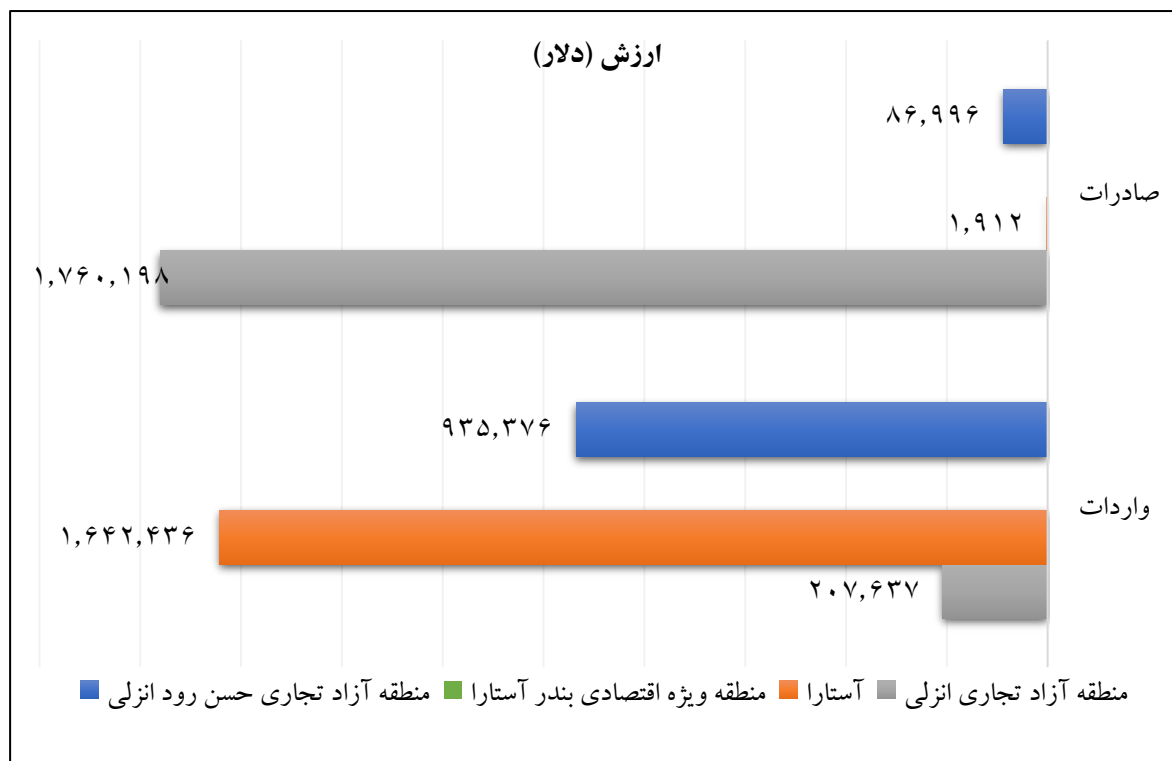
روسیه، ایالات متحده امریکا و بلاروس به عنوان مهمترین رقبای ایران شناخته می‌شوند. نهایتاً، ارمنستان در تأمین خوراک آماده برای ماهیان کپور وابستگی شدیدی به واردات دارد. در این بخش، سه کشور ایتالیا، ایران و گرجستان به عنوان صادرکنندگان اصلی این محصول به ارمنستان برای دستیابی به سهم بازار بیشتر با یکدیگر رقابت می‌کنند.

جدول ۶- عمده کالاهای وارداتی گمرکات گیلان از ارمنستان.

ردیف	عمده کالای وارداتی	وزن (تن)	ارزش (دلار)
۱	لاشه و شقه بره، تازه یا سرد کرده	۱۴۸	۱,۰۷۷,۶۳۵
۲	موتورسیکلت با ساخت داخل ۲۰ درصد به استثنای موتور، لاستیک و تنه، اگزوز، ترک‌بند، جاپایی، درپوش بغل، دوشاخه و کربی	۱۱.۵	۹۳۵,۳۷۶
۳	چوب اره شده یا ناهمواری گرفته شده از درازا، لایه بری شده یا پوست کنده به ضخامت بیش از ۶ میلیمتر از گونه راش	۱,۲۳۲	۵۰۰,۱۱۷
۴	پلی الکل وینیلیک، حتی دارای گروه‌های استات غیرهیدرولیزه	۲۲	۱۴۴,۳۰۲
۵	ماشین‌آلات و دستگاه‌های آماده کردن، دباغی یا عمل آوردن پوست یا چرم	۴۱	۶۴,۶۸۴
۶	سایر افزودنی‌های آماده برای سیمان، ملاط و بتون غیر مذکور در جای دیگر	۲۱	۶۳,۳۳۵

منبع: مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان.

لاشه و شقه بره، تازه یا سرد کرده، موتورسیکلت با ساخت داخل ۲۰ درصد و چوب اره شده، سه قلم کالای وارداتی اصلی از ارمنستان از طریق گمرکات فعال استان هستند. واردات لاشه و شقه بره از ارمنستان به گیلان، عمدتاً برای تأمین تقاضای بالای گوشت قرمز در استان پرجمعیت و گردشگرپذیر و سایر مناطق کشور صورت می‌گیرد که می‌تواند ناشی از کمبود یا قیمت بالاتر تولید داخلی یا فصل‌پذیری تولید محلی باشد. واردات موتورسیکلت‌های با حداقل ۲۰ درصد ساخت داخل به دلیل مزیت قیمتی نسبی و همچنین استفاده از مشوق‌های تجاری دوجانبه (مانند معافیت‌های گمرکی برای محصولات با درصد مشخص ساخت داخل طرف مقابل) انجام می‌شود. واردات چوب اره شده نیز همچنان پاسخ به نیاز صنایع چوب‌بری، مبلمان‌سازی و کاغذ استان به مواد اولیه و تفاوت در گونه‌های چوبی، کیفیت، قیمت یا حجم در دسترس از ارمنستان نسبت به سایر منابع (مانند روسیه)، توجیه‌کننده این مسیر وارداتی باشد. مجاورت جغرافیایی، روابط تجاری تاریخی و نقش گیلان به عنوان کریدور شمالی کشور، امکان این واردات ویژه از ارمنستان را فراهم می‌کند.



نمودار ۵- سهم گمرکات گیلان در مبادلات تجاری با ارمنستان.

منبع: مرکز پژوهش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان.

تجارت خارجی گیلان با بلاروس

بلاروس، با جمعیت ۸,۹۹۷,۶۰۳ نفری و مساحت ۲۰۷,۶۰۰ کیلومترمربع با کشورهای فدراسیون روسیه، اوکراین، لهستان، لیتوانی و لتونی هم‌مرز است. این جمهوری به‌طور رسمی در ۲۷ اوت ۱۹۹۰، حاکمیت خود را علنی و در پی فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، استقلال خود را به عنوان جمهوری بلاروس در ۲۵ اوت ۱۹۹۱ اعلام کرد. اقتصاد بلاروس، میراثی از دوران اتحاد جماهیر شوروی، تا حد زیادی تحت سیطره دولت قرار دارد. این نظام اقتصادی، مبتنی بر کنترل متمرکز و مالکیت دولتی بر بسیاری از صنایع کلیدی، از دیرباز مشخصه این کشور بوده است. در این نظام، دولت نقش محوری در برنامه‌ریزی، تخصیص منابع و تنظیم فعالیت‌های اقتصادی ایفا می‌کند. متالوژی، مهندسی مکانیک، از جمله تراکتور و کشاورزی، اتومبیل، ساخت دستگاه و صنعت ابزار، ابزار ساخت، رادیو، الکترونی، الکترونیک، اپتیک، مکانیکی صنعت؛ و فلزکاری، شیمیایی و پتروشیمی، صنعت نور، صنایع غذایی، صنایع اصلی این کشور را تشکیل می‌دهند.

ارزش واردات بلاروس در سال ۲۰۲۴، حدود ۱۶.۷ میلیارد دلار بوده که سهم ۰.۱ درصدی از واردات جهانی و رتبه ۹۳ مجموعه کشورهای واردکننده را به خود اختصاص داده است. در این سال، ایران بیش از ۲۱ میلیون



دلار صادرات به بلاروس داشته است. مجموع صادرات از گمرکات گیلان به بلاروس ۶.۵ میلیون دلار است. به این ترتیب، سهم گمرکات گیلان از مجموع صادرات گمرکات کشور به بلاروس حدود ۳۱ درصد است.

جدول ۷- عمده کالاهای صادراتی از گمرکات گیلان به بلاروس.

ردیف	عمده کالای صادراتی	وزن (تن)	ارزش (دلار)	تأمین کننده عمده محصول
۱	کیوی، تازه	۲,۸۹۱	۲,۴۴۸,۹۸۵	ایتالیا
۲	فلفل گلخانه‌ای، تازه یا سرد کرده	۱,۵۷۴	۷۰۸,۹۵۳	ترکیه
۳	کاهو کروی (سالادی)، تازه یا سرد کرده	۲,۲۴۴	۴۲۶,۶۴۱	لهستان
۴	پرتقال، تازه یا خشک کرده	۱,۲۲۵	۴۱۷,۴۲۵	مصر
۵	تیزابی بی دانه (انگور خشک کرده)	۱۷۴	۲۹۱,۶۸۴	ازبکستان
۶	نارنگی تازه یا خشک کرده	۶۵۱	۲۸۰,۲۵۷	مصر
۷	گوجه فرنگی گلخانه‌ای، تازه یا سرد کرده	۲۴۰	۲۷۱,۵۲۹	ترکیه
۸	کرفس به غیر از کرفس غده‌دار، تازه یا سرد کرده	۳۶۶	۲۱۵,۱۹۲	لیتوانی
۹	هلو، همچنین شلیل و شفتالو، تازه	۲۲۱	۱۵۴,۴۸۸	لهستان
۱۰	بازیچه‌های چرخ‌دار جهت سوارشدن بدون موتور برقی	۴۸	۱۴۷,۱۶۱	چین

منبع: مرکز پژوهش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان.

کیوی تازه، فلفل گلخانه‌ای تازه یا سرد کرده و کاهوی کروی (سالادی) تازه یا سرد کرده سه قلم عمده کالای صادراتی از گمرکات استان به این کشور است. بازار کیوی تازه در بلاروس ظرفیت بالایی دارد، بطوریکه این کشور ۱۰۰ درصد به واردات این محصول وابسته است. کشورهای ایتالیا، لتونی و هلند به عنوان اصلی‌ترین تأمین‌کنندگان کیوی تازه در این بازار رقابت می‌کنند. فلفل گلخانه‌ای تازه یا سرد کرده در بلاروس بازاری به ارزش ۳ میلیون دلار دارد و با توجه به کسری تجاری معادل همین رقم، این کشور ۱۰۰ درصد به واردات این محصول وابسته است. در این بازار ترکیه، لتونی و هلند به عنوان مهمترین رقبای ایران شناخته می‌شوند. نهایتاً، بلاروس در تأمین کاهوی کروی (سالادی) تازه یا سرد کرده وابستگی کامل به واردات دارد. در این بخش، سه کشور لهستان، مصر و هلند به عنوان صادرکنندگان اصلی این محصول به بلاروس برای دستیابی به سهم بازار بیشتر با یکدیگر رقابت می‌کنند. هلند به عنوان رقیب مشترک در هر سه بازار، سلطه قابل توجهی دارد. وابستگی مطلق بلاروس به واردات هر سه محصول مورد اشاره (کیوی، فلفل گلخانه‌ای و کاهوی سالادی)، نشان‌دهنده فرصت ذاتی بسیار بزرگ برای تولیدکنندگان این محصولات در استان است. فقدان تولید داخلی

بلاروس در این بخش‌ها، ریسک وابستگی آن به واردات را به فرصتی ذاتی برای ایران، به‌ویژه با مزیت جغرافیایی استان گیلان تبدیل می‌کند.

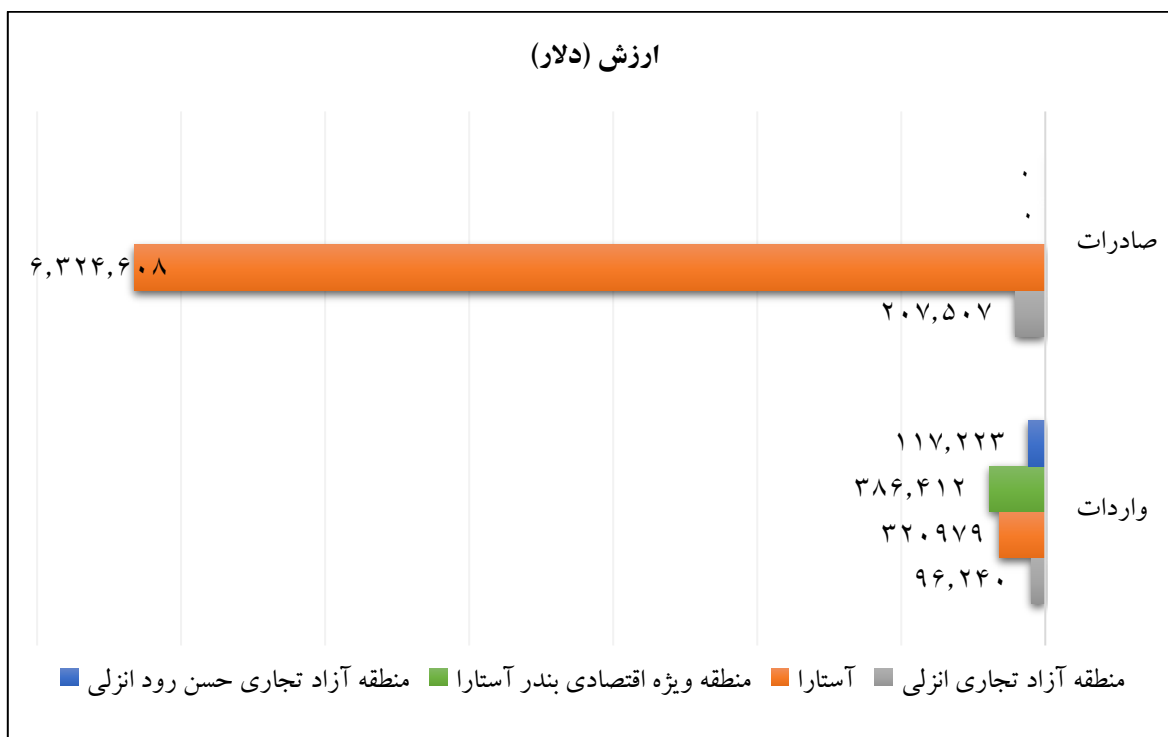
جدول ۸- عمده کالاهای وارداتی گمرکات گیلان از بلاروس.

ردیف	عمده کالای وارداتی	وزن (تن)	ارزش (دلار)
۱	تخته نراد از کاج (گونه‌های کاج)	۷۳۰	۴۱۳,۵۸۳
۲	چوب اره شده یا ناهمواری گرفته شده از درازا، سمباده خورده یا متصل شده از دو سر به ضخامت بیش از ۶ میلیمتر از تیره کاج به جز ترموچوب	۴۶۳	۲۶۹,۷۴۳
۳	رولربیرینگ کرووی	۱۶	۱۲۶,۷۵۰
۴	سایر	۱۸	۹۵,۶۵۰
۵	سایر دارای حداقل یک لایه بیرونی از چوب به استثنای تیره سوزنی برگ‌ها از انواع توسکا (گونه Alnus) زبان گنجشک (Ash) (گونه Fraxinus) (ون، زبان گنجشک)، راش (Beech) (گونه Fagus) توس (Birch) (گونه Betula) درخت گیلان وحشی (Cherry) (گونه آلو جنگلی Prunus) درخت شاه بلوط (Chestnut) (گونه Castanea)، نارون (Elm) (گونه Ulmus)، (او کالیپتوس Eucalyptus) (گونه Eucalyptus)، گردوی (امریکایی Hickory) (گونه Carya)، درخت شاه بلوط هندی (Chore Chestnut) (گونه Aescalus) نمدار (Lime) (گونه Tilia) افرا (Maple) (گونه Acer)، (درخت بلوط Dak) (گونه Quercus)، چنار (Plam Tree)	۲۰	۱۵,۱۲۸

منبع: مرکز پژوهش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان.

تخته نراد از کاج، چوب اره شده و رولربیرینگ کرووی، اقلام اصلی وارداتی از بلاروس از طریق گمرکات فعال استان هستند. ورود کالاهای مذکور از کشور بلاروس به عنوان اقلام اصلی وارداتی به استان گیلان، اهمیت قابل توجهی در تأمین نیازهای صنعتی و تجاری منطقه دارد. این اقلام مستقیماً نقش کلیدی در صنایع چوب، ساختمانی و مکانیکی ایفا می‌کنند و بهبود روند واردات و کنترل آن‌ها مناسبتی برای توسعه اقتصادی و صنعتی استان و کشور است.

ارزش (دلار)



نمودار ۶- سهم گمرکات گیلان در مبادلات تجاری با بلاروس.

منبع: مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان.

تجارت خارجی گیلان با قزاقستان

قزاقستان، بزرگترین کشور محصور در خشکی جهان با جمعیت ۲۰,۸۴۳,۷۵۴ نفر و مساحت ۲,۷۴۵,۰۰۰ کیلومترمربع است که آن را در رتبه نهمین کشور بزرگ دنیا قرار می‌دهد. مساحت این کشور برابر مساحت کل هفت کشور اصلی اروپا یعنی فرانسه، اسپانیا، سوئد، فنلاند، آلمان، ایتالیا و بریتانیا می‌باشد. قزاقستان در تاریخ ۱۶ دسامبر ۱۹۹۱ میلادی اعلام استقلال کرد. بیش از پنج هزار حوزه ذخایر منابع معدنی در کشور وجود دارد که ارزش آن برابر ده‌ها تریلیون دلار تخمین زده می‌شود. قزاقستان از نظر منابع عظیم فلزات روی، تنگستن و باریت در رتبه اول، از نظر نقره، سرب و کرومیت در جایگاه دوم، از نظر مس و فلوریت در جایگاه سوم، از نظر مولیبدن در جایگاه چهارم و از نظر طلا در جایگاه ششم رتبه‌بندی جهانی کشورها قرار دارد. قزاقستان همچنین دارای منابع سرشار نفت و گاز و دارای جایگاه نهمین کشور با بیشترین منابع نفتی اثبات شده در دنیا است که بیشتر این منابع در قسمت غربی کشور واقع شده‌اند. همچنین، از نظر منابع اورانیوم و زغال سنگ به ترتیب در رده‌های دوم و هشتم دنیا قرار دارد. قزاقستان در میان ده کشور برتر صادرکننده گندم و از جمله برترین کشورها در زمینه صادرات آرد گندم می‌باشد. نزدیک به هفتاد درصد زمین‌های زراعی شمال کشور زیر کشت گندم، غلات، جو و ارزن هستند. برنج، پنبه و تنباکو بیشتر در قسمت‌های جنوبی کشور کشت



می‌شوند. قزاقستان همچنین به سبب باغ‌ها، تاکستان‌ها و خربزه‌هایش شهرت فراوان دارد. دامداری، یکی دیگر از حوزه‌های مهم کشاورزی در قزاقستان به شمار می‌آید.

ارزش واردات قزاقستان در سال ۲۰۲۴، بیش از ۵۹ میلیارد دلار بوده که سهم ۰.۲ درصدی از واردات جهانی و رتبه ۵۳ مجموعه کشورهای واردکننده را به خود اختصاص داده است. در این سال، کشور بیش از ۲۷۸ میلیون دلار صادرات به قزاقستان داشته است. مجموع صادرات از گمرکات گیلان به قزاقستان ۷.۹ میلیون دلار است. به این ترتیب، سهم گمرکات گیلان از مجموع صادرات گمرکات کشور به قزاقستان ناچیز است.

جدول ۹- عمده کالاهای صادراتی از گمرکات گیلان به قزاقستان.

ردیف	عمده کالای صادراتی	وزن (تن)	ارزش (دلار)	تأمین کننده عمده مصول
۱	سایر پلی‌استیرن به اشکال ابتدایی قابل انبساط بجز مقاوم در برابر آتش	۹۲۲	۱,۲۹۱,۷۱۳	روسیه
۲	تیزابی بی‌دانه (انگور خشک کرده)	۵,۷۳۶	۹۶۹,۲۵۱	ایران
۳	سنگ‌های صیقل داده شده، شکل داده شده یا کار شده اما کنده کاری و حکاکی نشده	۴,۳۱۸	۷۱۶,۱۹۷	ایران
۴	سایر، به دست آمده از نوار یا اشکال همانند از پلی‌اتیلن یا پلی پروپیلن	۴۳۹	۶۰۵,۴۷۴	چین
۵	کیوی، تازه	۸۵۰	۵۸۳,۱۶۶	ایران
۶	چای سیاه (تخمیر شده) و چای جزئا تخمیر شده کوبیده در بسته‌بندی غیر خرده‌فروشی	۳۹۹	۴۸۲,۹۶۴	کنیا
۷	کمربندهای ایمنی	۹۶	۴۴۶,۰۸۵	چین
۸	مربا، ژله، مارمالاد، پوره و خمیر میوه یا با افزودن قند غیر مذکور در جای دیگر غیر هموژنیزه	۲۰۰	۳۴۹,۷۷۸	روسیه
۹	خرما مضافتی تازه یا خشک کرده	۱۶۲	۱۸۴,۳۸۷	ایران
۱۰	سنگ مرمر، تراورتن، رخام	۹۹۶	۱۷۸,۷۶۲	لهستان

منبع: مرکز پژوهش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان.

عمده کالاهای صادراتی از گمرکات استان به قزاقستان را پلی‌استیرن به اشکال ابتدایی، تیزابی بی‌دانه و سنگ‌های صیقل داده شده تشکیل می‌دهند. قزاقستان در سال ۲۰۲۴ بیش از ۱۵ میلیون دلار پلی‌استیرن به اشکال ابتدایی وارد نموده و معادل همین رقم با کسری تجاری مواجه است. در حال حاضر فدراسیون روسیه، ایران و



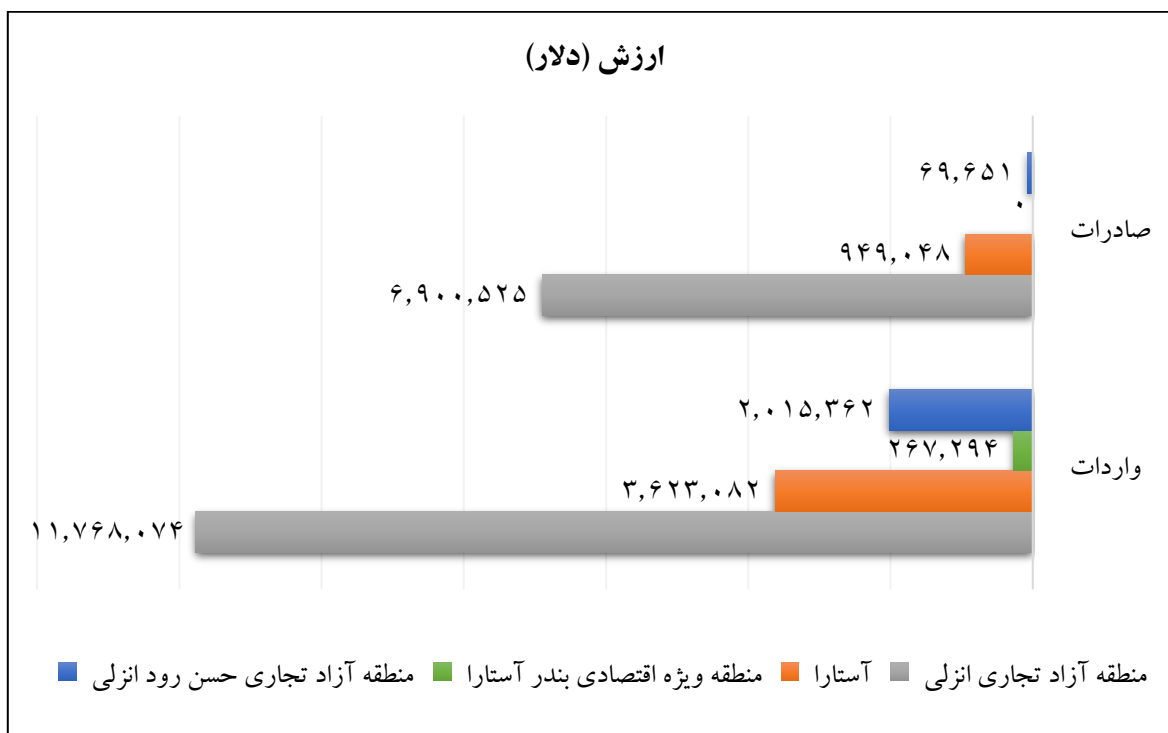
چین مهمترین تأمین‌کنندگان این محصول برای بازار قزاقستان هستند. در بخش محصولات نباتی، انگور خشک کرده بیش از ۱۳ میلیون دلار به قزاقستان وارد شده و از سال ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۴ رشد ۷ درصدی را تجربه نموده است. در این بازار ایران، ازبکستان و چین برای افزایش سهم بازار با یکدیگر رقابت می‌کنند. سنگ‌های صیقل داده شده، سومین محصول عمده وارداتی قزاقستان در سال ۲۰۲۴ به ارزش بیش از ۴ میلیون دلار بوده و ایران، اوکراین و چین صادرکنندگان اصلی این کالا به بازار این کشور هستند.

جدول ۱۰- عمده کالاهای وارداتی گمرکات گیلان از قزاقستان.

ردیف	عمده کالای وارداتی	وزن (تن)	ارزش (دلار)
۱	جو به استثنای بذر	۶۳,۳۶۹	۱۳,۷۸۳,۴۳۶
۲	لاشه و شقه بره، تازه یا سرد کرده	۲۹۶	۲,۱۱۱,۷۸۲
۳	سایر	۱۹۶	۱,۳۷۵,۵۹۶
۴	سایر سبزیجات غلافدار خشک شده حتی پوست کنده یا لپه شده بجز لپه	۱۴۱	۱۷۶,۳۱۴
۵	دانه کتان (بزرگ)، حتی خرد شده	۲۱۸	۱۳۵,۷۰۴
۶	عدس به استثنای بذر و دال عدس غلافدار خشک، غلاف کنده، حتی پوست کنده یا لپه شده	۶۷	۹۰,۹۸۰

منبع: مرکز پژوهش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان.

واردات از قزاقستان به منظور تأمین نیازهای داخلی، به‌ویژه در زمینه‌های خوراک دام و طیور و گوشت قرمز، از اهمیت بسزایی برخوردار است. گزارش گمرکات استان نشان می‌دهد که جو (به‌استثنای بذر) و لاشه و شقه بره تازه یا سرد کرده، مهم‌ترین اقلام وارداتی از این کشور همسایه به شمار می‌روند. واردات جو از قزاقستان، با هدف تأمین خوراک موردنیاز دام و طیور صورت می‌گیرد. قزاقستان به دلیل دارا بودن مزیت نسبی در تولید محصولات کشاورزی، از جمله جو، می‌تواند این محصول را با قیمت مناسب‌تری نسبت به سایر کشورها عرضه کند. این امر، به کاهش هزینه‌های تولید دام و طیور در کشور کمک شایانی می‌نماید. همچنین، واردات لاشه و شقه بره تازه یا سرد کرده از قزاقستان، به منظور پوشش نیاز بازار داخلی به گوشت قرمز انجام می‌شود. قزاقستان در زمینه تولید و صادرات محصولات دامی نیز دارای مزیت نسبی است و به دلیل نزدیکی جغرافیایی و هزینه حمل‌ونقل پایین‌تر نسبت به سایر منابع، به عنوان یک گزینه مناسب برای تأمین گوشت قرمز موردنیاز کشور مطرح است.



نمودار ۷- سهم گمرکات گیلان در مبادلات تجاری با قزاقستان.

منبع: مرکز پژوهش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان

تجارت خارجی گیلان با قرقیزستان

قرقیزستان با ۱۹۹,۹۵۱ کیلومترمربع مساحت و جمعیت ۷,۲۹۵,۰۳۴ نفری در آسیای مرکزی قرار گرفته است. قرقیزستان، دارای ۷ استان شامل چوی، ایسیک کول، نارین، تالاس، باتکن، اوش، جلال‌آباد بوده و بیشکک پایتخت آن است. زبان مردم قرقیزستان، قرقیزی و روسی است و غالب آن‌ها مسلمان هستند. این کشور از نظر اقتصادی وابستگی زیادی به جمهوری‌های اتحاد جماهیر شوروی به خصوص در زمینه بازارهای صادراتی، واردات نفت، گاز و کالاهای مصرفی دارد. اقتصاد این کشور به شدت به صادرات طلا و حواله‌های مهاجران قرقیزستانی شاغل در روسیه و قزاقستان وابسته است. پنبه، پشم و گوشت عمده محصولات کشاورزی هستند، اما فقط پنبه به هر مقدار صادر می‌شود.

ارزش واردات قرقیزستان در سال ۲۰۲۴، بیش از ۲۸ میلیارد دلار بوده که سهم ۰.۱ درصدی از واردات جهانی و رتبه ۷۲ مجموعه کشورهای واردکننده را به خود اختصاص داده است. در این سال، ایران بیش از ۱۱۱ میلیون دلار صادرات به کشور قرقیزستان داشته است. مجموع صادرات از گمرکات گیلان به قرقیزستان ۲۳۸ هزار دلار است. به این ترتیب، سهم گمرکات گیلان از مجموع صادرات گمرکات کشور به قرقیزستان ناچیز است.



جدول ۱۱- عمده کالاهای صادراتی از گمرکات گیلان به قرقیزستان.

ردیف	عمده کالای صادراتی	وزن (تن)	ارزش (دلار)	تأمین کننده عمده محصول
۱	پکیج دو منظوره (آبگرم بهداشتی و گرمایشی)	۱۵	۱۱۳,۱۲۳	چین
۲	رادیاتور مربوط به سیستم حرارت مرکزی	۱۲	۴۷,۸۰۱	افغانستان
۳	چای سیاه (تخمیر شده) و چای جزئا تخمیر شده کوبیده در بسته‌بندی غیر خرده‌فروشی	۳۶	۳۶,۰۱۸	سريلانكا
۴	خوراک آماده کپور ماهیان	۲۳	۱۸,۲۷۱	لهستان
۵	سایر داروهای غیر مذکور غیر از خرده‌فروشی دارای تولید داخلی مشابه	۱.۳	۱۰,۱۱۷	هند
۶	پای مرغ به صورت منجمد	۲۱	۷,۳۵۵	چین
۷	اجزاء و قطعات و پره جهت پکیج دو منظوره (گرمایشی و بهداشتی)	۱.۱	۳,۴۸۹	چین
۸	مشعل‌های کوره برای سوخت جامد یا گاز (همچنین مشعل‌های مختلط)	۰.۰۹	۱,۶۳۷	ایتالیا
۹	مشعل‌های کوره برای سوخت مایع	۰.۰۱۷	۲۲۶	چین

منبع: مرکز پژوهش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان.

صادرات از گمرکات گیلان به قرقیزستان عمدتاً شامل سه دسته کالای اصلی می‌شود: پکیج دو منظوره (آبگرم بهداشتی و گرمایشی)، رادیاتورهای مربوط به سیستم حرارت مرکزی و چای سیاه. بررسی وضعیت واردات و تراز تجاری قرقیزستان در این سه قلم کالا، تصویر روشنی از فرصت‌ها و چالش‌های پیش روی صادرکنندگان ایرانی ترسیم می‌کند. در سال ۲۰۲۴، قرقیزستان بیش از ۴۸۱ هزار دلار پکیج دو منظوره وارد کرده و تراز تجاری این کالا نیز با کسری معادل همین رقم روبرو بوده است. این امر نشان‌دهنده وابستگی قابل توجه این کشور به واردات این محصول و وجود تقاضای قابل توجه در بازار آن است. در حال حاضر، چین، ایران و فدراسیون روسیه سه تأمین کننده اصلی خارجی نیاز بازار قرقیزستان به پکیج‌های دو منظوره هستند. وضعیت در خصوص رادیاتورهای سیستم حرارت مرکزی نیز مشابه است. ارزش واردات این کالا توسط قرقیزستان بیش از ۴ میلیون دلار بوده و تراز تجاری این کشور نیز با کسری معادل همین رقم مواجه است. در این بازار، افغانستان، فدراسیون روسیه و چین نقش اصلی را در تأمین تقاضای قرقیزستان ایفا می‌کنند. در زمینه چای سیاه نیز، قرقیزستان با کسری تراز تجاری ۲.۶ میلیون دلاری روبرو است، در حالیکه مجموع واردات این کشور



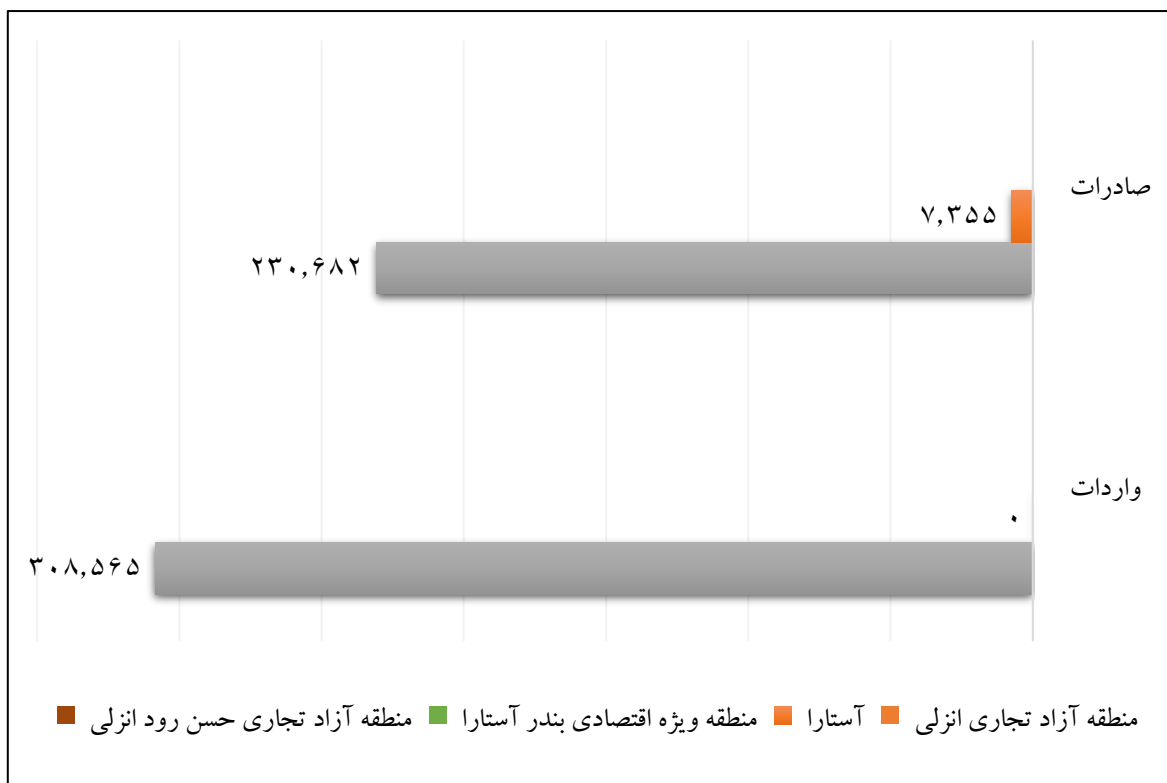
بیش از ۲.۷ میلیون دلار برآورد می‌شود. رقابت برای کسب سهم بیشتر از بازار چای سیاه قرقیزستان بین کشورهای سریلانکا، کنیا، پاکستان و ایران در جریان است. این تحلیل حاکی از آن است که با وجود حضور رقبای قدرتمند در بازار قرقیزستان، تقاضای بالا و وابستگی وارداتی این کشور به ویژه در سه محصول کلیدی مذکور، فرصت مناسبی برای توسعه صادرات ایران از گیلان فراهم کرده است، هرچند چالش‌هایی مانند رقابت با کشورهای دیگر و نیاز به بهبود بازاریابی و کیفیت محصولات نیز وجود دارد.

جدول ۱۲- عمده کالاهای وارداتی گمرکات گیلان از قزاقستان.

ردیف	عمده کالای وارداتی	وزن (تن)	ارزش (دلار)
۱	پلی کربنات‌ها، به اشکال ابتدایی	۱۲۳	۳۰۸,۵۶۵

منبع: مرکز پژوهش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان.

واردات گمرکات استان در سال ۱۴۰۳ از قرقیزستان، محدود به پلی کربنات‌ها به اشکال ابتدایی با هدف تأمین نیاز صنایع شیمیایی نوین استان و کشور بوده است.



نمودار ۸- سهم گمرکات گیلان در مبادلات تجاری با قرقیزستان.

منبع: مرکز پژوهش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان



جمع‌بندی

استان گیلان، با جایگاه استراتژیک و متمایز خود به عنوان دروازه ایران به اوراسیا و مجاورت با بازارهای حیاتی همچون فدراسیون روسیه، از ظرفیت بالقوه و بی‌ظنیری برای ایفای نقش کانون اصلی صادرات ایران به اتحادیه اقتصادی اوراسیا برخوردار است. این استان، به پشتوانه مزیت‌های رقابتی قابل توجه از جمله محصولات کشاورزی باکیفیت و مرغوب (برنج، چای، زیتون، گیاهان دارویی، بادام‌زمینی، فندق، سبزیجات، کیوی، آبنیان)، پتانسیل‌های صنعتی متنوع (در زمینه‌های مواد غذایی، صنایع تبدیلی و نساجی)، جاذبه‌های گردشگری منحصربه‌فرد و چشم‌نواز و نیز صنایع دستی اصیل و ارزشمند، قادر است سبد صادراتی متنوع، با ارزش افزوده بالا و پاسخگو به نیازهای متنوع بازار اوراسیا را شکل دهد. علی‌رغم این مزیت‌های انکارناپذیر، سهم کنونی گیلان از بازار اوراسیا، به طرز چشمگیری با ظرفیت‌های بالقوه آن در تضاد است. این نابرابری، ناشی از وجود موانع و گلوگاه‌های داخلی متعددی است که مانع از تحقق کامل پتانسیل صادراتی استان می‌شوند. از جمله مهم‌ترین این موانع می‌توان به بی‌ثباتی و فقدان قابلیت پیش‌بینی در قوانین و سیاست‌های اقتصادی و ارزی کشور اشاره کرد که محیط کسب و کار را متزلزل ساخته و برنامه‌ریزی بلندمدت را برای فعالان اقتصادی دشوار می‌سازد. همچنین، زیرساخت‌های فرسوده و ناکارآمد حمل و نقل (شامل زیرساخت‌های دریایی، جاده‌ای، و ریلی) باعث افزایش هزینه و زمان حمل کالا شده و رقابت‌پذیری صادرکنندگان گیلانی را تضعیف می‌کند. در نهایت، نظام چندنرخ‌ی ارز که بستری برای رانت و فساد ایجاد کرده است، قدرت رقابت قیمتی محصولات ایرانی را در بازارهای بین‌المللی کاهش می‌دهد. به منظور عبور از این شرایط نامطلوب و بهره‌برداری بهینه از فرصت‌های تجاری موجود، اتخاذ رویکردی جامع و متمرکز بر دو محور اقدام فوری ضروری به نظر می‌رسد: نخست، رفع موانع و محدودیت‌های داخلی که این محور شامل اقداماتی از قبیل تثبیت قوانین و سیاست‌های اقتصادی، ایجاد محیط کسب و کار باثبات و قابل اتکا، نوسازی و بهسازی اساسی زیرساخت‌های حمل و نقل (به ویژه در بخش‌های دریایی، جاده‌ای و ریلی) و گمرک و همچنین حل مسئله چندنرخ‌ی ارز از طریق اتخاذ سیاست‌های ارزی شفاف و کارآمد است.

دوم، تدوین و اجرای استراتژی صادرات محور هماهنگ و مدون که این استراتژی باید مبتنی بر شناسایی دقیق نیازها و الزامات بازار اوراسیا، انجام بازاریابی هدفمند و اثربخش، ارتقای کیفیت و رقابت‌پذیری قیمتی محصولات صادراتی، ایجاد شبکه‌های توزیع کارآمد و قابل اعتماد، و استفاده حداکثری از فرصت عضویت ایران در اتحادیه اقتصادی اوراسیا از طریق مذاکرات فعال برای رفع موانع تجاری غیرتعرفه‌ای و اجرای کامل مفاد توافقنامه تجارت آزاد با این اتحادیه باشد.